

ARTE PLASTICE, STUDII CULTURALE ȘI MANAGEMENT ARTISTIC FINE ARTS, CULTURAL STUDIES AND ART MANAGEMENT

EXPLORĂRI STILISTICE ALE PICTURII EN PLEIN AIR ÎN TEHNICA CUȚITULUI DE PALETĂ

STYLISTIC EXPLORATIONS OF EN PLEIN AIR PAINTING IN THE PALETTE KNIFE TECHNIQUE

ION JABINSCHI¹

doctorand, lector universitar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

<https://orcid.org/0000-0002-4265-5908>

CZU 75.022.2.022.81

DOI <https://doi.org/10.55383/amtap.2025.2.15>

Punctând pentru aplicarea tehnicii și tehnologiei picturii în ulei, realizată pe suport din pânză cu ajutorul cuțitului de paletă în cadrul studiului în plein-air, autorul specifică posibilitățile picturale deosebite, cât și analiza stilistică precum: redarea prospețimii culorilor, obținerea diferitor efecte și texturi deosebite, însușirea celor mai importante structuri și modele ale tabloului artistic realizat în sânul naturii, produs prin sistemul perceptiv-vizual și estetic, care este imposibil fără senzațiile provocate direct de contactul cu natura.

Această tehnică de realizare a picturii cu ajutorul cuțitului de paletă este ideală atât pentru peisaje arhitecturale cât și pentru arta abstractă, care oferă posibilitatea obținerii iluziei unei texturi tridimensionale, precum și a texturii în sine, prin efecte tridimensionale ce creează un aer deosebit și original lucrărilor/tablourilor și permite, totodată, finisarea lucrării „alla prima”.

În cercetarea întreprinsă este atins și subiectul cunoașterii umane și anume cunoașterea artistico-estetică afectivă prin imagini artistice orientate la cunoașterea de sine și la crearea universului uman.

Cuvinte-cheie: plein-air, pictură, tehnică, cuțit de paletă, percepție vizuală, artist plastic

Pointing out the application of the technique and technology of oil painting, made on canvas with the help of a palette knife, within the en plein-air study, the author specifies the special pictorial possibilities, as well as the stylistic analysis such as: rendering the freshness of colors, obtaining different special effects and textures, the appropriation of the most important structures and models of the artistic painting made in the bosom of nature, produced through the perceptual-visual and aesthetic system, which is impossible without the sensations caused directly by the contact with nature.

This technique of painting with a palette knife is ideal for both architectural landscapes and abstract art, which offers the possibility of obtaining the illusion of a three-dimensional texture, as well as the texture itself, through three-dimensional effects that create a special and original air to the works/paintings and also allows the work to be finished „alla prima”.

The research undertaken also touches on the subject of human knowledge, namely affective artistic-aesthetic knowledge through artistic images oriented towards self-knowledge and the creation of the human universe.

Keywords: plein-air, painting, technique, palette knife, visual perception, visual artist

¹ E-mail: ion.jabinschi@amtap.md; ionjabinschi78@gmail.com

Introducere

Cercetarea întreprinsă este o continuare/completare a lucrărilor științifice publicate anterior în culegerile de lucrări ale conferințelor științifice ale AMTAP [1 pp. 98-104, 2 pp. 131-135], în care vom releva tehnica picturii în ulei, realizată pe suport din pânză, cu ajutorul cuțitului de paletă. Prin această tehnică punem în valoare posibilitățile sale de aplicare a straturilor de vopsea chiar dacă cele precedente nu s-au uscat, lucru ce nu poate fi realizat/obținut în mod normal cu ajutorul pensulei și permite, totodată, finisarea lucrării „*alla prima*”², oferind atât posibilități tehnice specifice de a reda prospețimea culorilor cât și obținerea unor efecte și texturi speciale/variate.

Pentru realizarea lucrărilor în/la *plein-air* nu este necesară o tehnică anume stabilită, fiecare pictor poate folosi un procedeu de lucru individual, după temperament și îndemânare, cu culori mai calde sau mai reci, în funcție de motivul selectat. De altfel, în pictură tehnica nu trebuie considerată un scop în sine, procedeele tehnice urmând să ducă la o execuție artistică valoroasă, la durabilitate și, în final, la exprimarea cât mai clară a unei imagini sau subiect. Totodată, folosirea tehnicii cuțitului de paletă în *plein-air* duce la formarea unei viziuni artistice originale și dezvoltă cunoștințe, competențe, abilități și aptitudini tehnice și estetice, care se educă prin abordarea tuturor aspectelor conceptului artistic, de la elaborarea lucrărilor, până la transpunerea lor în material, prin diferite procedee tehnice.

Măreția unui artist plastic constă nu doar în talentul său, în subiectele și viziunile despre lume oglindite în pânze, în lucrările sale, ci și în capacitatea de a lua din ceea ce este prețios în propriul suflet și a transmite atât privitorului/receptorului cât și discipolilor săi, viitorilor artiști plastici, care vor savura din crearea picturii realizată cu ajutorul cuțitului de paletă.

Cunoașterea de sine în raport cu natura, cu *plein-airul*

Omenirea, fiind determinată să trăiască concomitent în două stări de existență – *fizică*, condiționată material, și *metafizică*, creată continuu de activitatea sa spirituală, menționează Vlad Pâslaru, devine ca atare trecând printr-un proces complex și complicat de educație, la care participă, direct sau indirect, întreaga lume [1 p. 6]. Educația înseamnă cunoaștere, cunoașterea înseamnă dobândirea de adevăr, iar dobândirea de adevăr, conform lui M. Heidegger, înseamnă deschiderea omului către ființa ființei, care, afirmă Platon, se realizează prin și datorită frumosului: „...frumosul face să se lumineze Ființa..., care îl împinge, totodată, pe om... dincolo de sine însuși, către ființa însăși” [1 p. 7]. Vorbind de cunoașterea umană, în contextul comunicării de față, ne vom opri puțin la cunoașterea artistico-estetică, care, conform cercetătorului V. Pâslaru, se distinge prin două caracteristici fundamentale: „este o cunoaștere (preponderent) prin imagini (artistice) și una afectivă, care nu se limitează la acestea, ea parcurgând, de regulă, calea: trăire – imaginație – gândire – creație (artistice), cunoașterea artistico-estetică este orientată la cunoașterea de sine și la crearea universului uman” [1 p. 19], care nu este doar un mod de abordare a lumii (prin imagini artistice), ci și o reconstruire a lumii reale într-o altfel de existență umană – cea metafizică. Importanța existenței metafizice pe care o creează cunoașterea artistico-estetică este ființa umană pe coordonata sa estetică, deoarece a fi om înseamnă a fi o ființă estetică, căci doar în această calitate omul poate atinge culmile desăvârșirii sale și doar în ipostaza de stare de relevanță artistică, pe care o trăiește în timpul creării sau receptării operelor de artă, omul se simte pe deplin liber și fericit [1 pp. 20-21]. O asemenea revelație artistul plastic o poate primi pictând în *plein-air*, reflectând natura/mediul înconjurător în creația sa prin propriile experiențe și percepții, în deosebi atunci când îi reușește.

Deci, a-i învăța pe copii, elevi și studenți să perceapă corect operele literare și de artă în conformitate cu legile și principiile artei, receptării și educației artistico-estetice înseamnă a le comunica cel mai

2 *alla prima* (italiană, adică la prima încercare) – pictura directă sau *au premier coup*, este o tehnică de pictură în care straturi de vopsea umedă sunt aplicate pe alte straturi de vopsea umedă administrate anterior. Folosită mai ales în pictura în ulei, tehnica necesită un mod rapid de lucru, deoarece lucrarea trebuie să fie terminată înainte ca primele straturi să se fi uscat. <https://en.wikipedia.org/wiki/Wet-on-wet>.

misterios și mai important instrument de cunoaștere, care-i poate face fericiți [1 p. 21]. Cercetătorul mai menționează că din experiența școlară cunoștințele nu se identifică cu informația. Informația este neutră atât în raport cu comunicatul cât și cu destinatarul, canalul și mijloacele de transmitere/comunicare, pe când cunoștințele reprezintă informații personalizate [1 p. 32], acumulate pe parcursul vieții.

Pictura în plein-air este și un bun motiv de socializare, de cunoaștere de sine. Ieșirea la studiu în sânul naturii, de unul singur sau organizând un grup de artiști sau prieteni care practică pictura în plein-air, oferă posibilitatea de a împărtăși emoțiile/impresiile prin comunicarea perceptiv-vizuală de cunoaștere/recunoaștere a omului față de lumea înconjurătoare reinterpretată în imagini artistice. Prin folosirea diverselor tehnici ale picturii și maniera de folosire a cuțitului de paletă de fiecare în parte la realizarea lucrărilor proprii, poți realiza un tablou din natura în orice sezon, indiferent de momentul zilei. Dacă îți dorești să surprinzi culorile calde ale cerului, o poți face pictând la apus sau la răsărit (*Imaginile 1, 2*), iar nuanțele zăpezii și ale albastrului cerului de iarnă sunt mai strălucitoare la mijlocul zilei (*Imaginile 3, 4*).

Imaginea 1. Ion Jabinski. *La răsărit*, ulei/pânză, 40x60 cm, 2021

Sursa: Foto: Ion Jabinski, arhiva personală (2022)

Imaginea 2. Ion Jabinski. *Râul Răut în ceață*, ulei/pânză, 50x60 cm, 2022

Sursa: Foto: Ion Jabinski, arhiva personală (2021)

Imaginea 3. Ion Jabinski. *Din seria „Iarna prin sat”*, ulei/pânză, 50x63 cm, 2014

Sursa: Foto: Ion Jabinski, arhiva personală (2014)

Imaginea 4. Ion Jabinski. *La Morovaia, din seria „Pe malul râului Răut”*, ulei/pânză, 50x60 cm, 2022

Sursa: Foto: Ion Jabinski, arhiva personală (2022)

Pentru a realiza o lucrare minunată, o operă de artă în plein-air poți călători pe distanțe lungi pentru a explora și savura natura sau poți alege să pictezi chiar în propria grădină, sau, dacă ai curaj, poți picta în parc sau pe stradă. Dacă te aventurezi să capturezi arhitectura orașului sau a satului, nu este necesar să redai chiar tot ce vezi, ci ar fi bine să fii selectiv [2], pentru a obține un tablou bine structurat și reprezentativ față de natură și față de sine ca relație de autocunoaștere.

Acest raport între artistul plastic față de natură și față de sine ca relație de cunoaștere, în viziunea lui V. Pâslaru, este pus la dispoziție de raportul subiect-obiect (artistul plastic – mediul înconjurător). Întrucât existența umană este unitară în diversitatea ei, raportul de cunoaștere al omului cu lumea (universul exterior) și cu sine (universul interior/intim) se manifestă în diferite forme de cunoaștere și anume în cea artistico-estetică [3 p. 23]. Cercetătorul menționează că cunoașterea artistico-estetică este un tip aparte de cunoaștere, realizată prin trăire (emoțională) – imaginație – gândire – creație (artistice), orientate la cunoașterea de sine și la crearea universului intim uman [3 p. 25]. Asociind și identificând termenul *educație* cu termenul *cunoaștere*, autorul deduce/constată că cunoașterea formează și dezvoltă ființa umană, o culturalizează, iar educația este aferentă cunoașterii, o însoțește și o realizează [3 p. 33], căci tot ce face omul se face pentru om pe tot parcursul vieții, având și o consecință, un rezultat educativ [3 pp. 42-43], inclusiv și cel al studiului picturii în plein-air.

Ieșirea la studii în plein-air, având un simț practic experimentat, te forțează să renunți la materialele care nu sunt esențiale. Nu are sens să iei cu tine o gamă largă de pensule și numeroase tuburi de culori. Cuțitul de paletă, care poate fi de diferite forme și dimensiuni, poate înlocui pensulele, iar o paletă de pictură și una-două pensule sunt mai mult decât suficiente pentru pictura în ulei. Totodată, trebuie să ai cârpe pentru ștergerea instrumentelor de lucru. Și, deoarece culorile de ulei se usucă mai lent, este necesar ca la drumul de întoarcere să fii pregătit cu cele necesare pentru protecția lucrării/lucrărilor realizate, ca să nu deteriorezi suprafața pictată și să nu murdărești totul în jur.

Posibilități tehnice ale picturii realizate cu ajutorul cuțitului de paletă

Prin viziunile artistului plastic despre lume și cunoașterea/posedarea posibilităților tehnice de realizare a picturii cu ajutorul cuțitului de paletă se demonstrează măreția de reprezentare a mediului înconjurător reflectat, reinterpretat în lucrările artistice, cât și capacitatea de a pune în valoare ceea ce este tănuț în propriul suflet și transmis atât privitorului/receptorului cât și discipolilor săi, viitorilor artiști plastici. Practicarea picturii realizată în plein-air cu ajutorul tehnicii cuțitului de paletă permite redarea luminii și umbrei naturale mai efektiv, deoarece suntem atrași de locuri cu o anumită afecțiune vizuală și putem folosi culoarea aplicată pe pânză cu ajutorul cuțitului de paletă pentru redarea stării vremii, a perspectivei aeriene și liniare pentru definirea formei în funcție de anotimp – totul, în general, într-o singură ședință, folosind tehnica „alla prima”.

Cu ajutorul cuțitului de paletă poți crea pete de culoare precise sau abstracte, în diferite forme, pe o pânză curată sau peste alte straturi de culoare aplicate anterior. Deoarece nu este necesar ca vopseaua să fie diluată, culoarea va fi mai intensă, mai vibrantă și îndrăzneță. Straturile groase și îndrăznețe de culoare aplicate cu un cuțit de paletă, fiind combinate cu amprente delicate lăsate de pensulă (cu părul mai dur), permit obținerea unei tehnici mai complete. Iar dacă este aplicată prea multă culoare, ai posibilitatea de a răzui excesul cu lama cuțitului, fără a pierde din intensitatea ei.

Această tehnică este ideală atât pentru peisajele arhitecturale cât și pentru arta abstractă, oferind posibilitatea obținerii iluziei unei texturi tridimensionale, precum și a texturii în sine. Prin atingerea fină a lamei cuțitului de paletă sau prin răzuirea stratului de vopsea cu ajutorul vârfului cuțitului de paletă, gravând suprafața picturală, putem imita structura diferitor materiale, precum textura copacilor, a ierbii proaspăt tunsă sau uscată ori a lemnului (*Imaginile 5-9*).

Imaginea 5. Ion Jabinski. *Casa florilor din Brănești*, ulei/pânză, 40x50 cm, 2023

Sursa: Foto: Ion Jabinski, arhiva personală (2023)

Imaginea 6. Ion Jabinski. *O privire în trecut*, ulei/pânză, 40x50 cm, 2021

Sursa: Foto: Ion Jabinski, arhiva personală (2021)

Imaginea 7. Ion Jabinski. *De ce-ai plecat?*, ulei/pânză, 70x40 cm, 2022

Sursa: Foto: Ion Jabinski, arhiva personală (2022)

Și, viceversa, prin mișcări rapide ale cuțitului de paletă și aplicarea grosolană obținem texturi care formează factură reliefată ce iese în afara pânzei. Aceste acțiuni produc impresii puternice tridimensionale și creează un efect deosebit și original al lucrărilor, renunțând la tratarea clasică a picturii. Totodată, ele permit experimentări tehnologice la rezolvarea diverselor probleme de creație apărute pe parcursul studiului din plein-air în redarea mediului înconjurător și obținerea diferitor efecte picturale, care influențează și potențialul de a lua decizii corecte referitor la relația „ce – unde – când”, cât și la selectarea formatului, pentru obținerea unor lucrări artistice valoroase, care să satisfacă starea afectiv-impresionată produsă de mediul înconjurător. Iar pentru accentuarea efectelor dorite, artiștii plastici pot reveni la finisează lucrărilor create la plein-air „alla prima” în studioul de creație, după ce culorile se usucă, sau pot crea o altă lucrare conceptuală în baza studiului realizat din natură (**Imaginea 7, 8**).

Imaginea 8. Ion Jabinski. *Poarta*, ulei/pânză, 60x50 cm, 2019

Sursa: Foto: Ion Jabinski, arhiva personală (2019)

Imaginea 9. Ion Jabinski. *Poarta de la început II*, ulei/pânză, 180x200 cm, 2022

Sursa: Foto: Ion Jabinski, arhiva personală (2022)

Necesitatea dezvoltării percepției vizuale pentru studiul profund al tehnicii cuțitului de paletă realizat în plein-air

În cadrul studiului în plein-air punctăm și pentru o dezvoltare corectă și eficientă a percepției vizuale, unde specificăm că, prin aplicarea posibilităților tehnice și tehnologice, oferite la realizarea

picturii cu ajutorul cuțitului de paletă, se însușesc cele mai importante structuri și modele ale tabloului artistic din natură, se familiarizează cu sistemul perceptiv-vizual și estetic, care este imposibil fără senzațiile produse direct de contactul cu natura.

Realizarea picturii în plein-air cu ajutorul cuțitului de paletă constă în găsirea cu pricepere a rezolvării grafice și picturale, care predomină clar ideea de elucidare a concepției determinate a lucrării cu o anumită tematică. De aici apare necesitatea cercetării complexe a dezvoltării percepției vizuale, în interacțiune cu dezvoltarea priceperilor de interpretare și creativitate, în coeziune cu priceperea și observația, care contribuie la formarea gustului artistic și dezvoltă asemenea calități precum: imaginația, competența de analiză conștientă a formelor văzute, cât și traducerea impresiilor vizuale în formă plastică organizată într-o compoziție bine încheată.

Efectul afectiv-vizual produs de mediul înconjurător asupra artistului plastic aflat în plein-air contribuie la realizarea mai multor variante ale lucrărilor prin diferite interpretări tehnice picturale, precum redarea mediului înconjurător prin pata cromatică facturată sau netedă, prin gama cromatică apropiată sau contrastantă etc., cât și prin capacitatea sa de a percepe vizual acest mediu, care facilitează, totodată, și alegerea manierei de lucru (fie realistă, decorativă, abstractă sau simbolică), a formatului, a stilisticii (caracterului afectiv al expresiei) de reinterpretare și stilizare a mediului înconjurător, prin rezolvări compoziționale creative la realizarea lucrărilor/picturilor, din același loc și aceeași perioadă de timp. Totodată, efectul afectiv-vizual poate stimula sentimentul revenirii în același loc, dar în diferite perioade și stări ale anotimpului pentru a avea posibilitatea de a crea și mai multe variante ale lucrărilor realizate anterior, care vor fi mereu diferite și cu „o plus valoare” artistică, chiar dacă sunt realizate din același loc, dar conțin mesaje diferite (*Imaginile 10-11*).

Imaginea 10. Ion Jabinski. *Hidrocentrala Dubăsari*, ulei/pânză, 80x100 cm, 2022

Sursa: Foto: Ion Jabinski, arhiva personală (2022)

Imaginea 11. Ion Jabinski. *Hidrocentrala Dubăsari*, ulei/pânză, 40x50 cm, 2024

Sursa: Foto: Ion Jabinski, arhiva personală (2024)

Pictura în plein-air o putem compara cu o activitate meditativă, în care sunt folosite majoritatea simțurilor. Chiar dacă nu poți atinge peisajul, poți simți, de exemplu, prin capacitatea de a percepe vizual, murmurul și luciul apei unui râu; chiar dacă nu poți reda mirosul când pictezi pe un câmp plin de flori, te poți inspira la selectarea paletelor cromatice, prin care încerci să redai acea stare afectivă. Atunci când pictezi în plein-air, lumina naturală oferă peisajelor și obiectelor un alt efect perceptiv, comparativ cu lumina artificială din atelier. Cu cât privești mai mult natura, cu atât vei putea realiza o compoziție mai bună. Pictura în plein-air este o modalitate eficientă de lucru, cu ajutorul căreia putem captura scene autentice.

Citându-l pe Ștefan Coman, menționăm că „dacă vrei să-ți expui trăirile, trebuie să pictezi din natură. Emoțiile pe care le resimți în mediul naturii le poți expune în ideea că vor trăi, căci, dacă le vei

ascunde, ele vor muri” [4]. Lucrările la plein-air reușesc să ne surprindă prin multitudinea de tonalități, redate subtil de umbre și reflexe, în special, cele ale apei (*Imaginile 1, 2, 4, 7, 10, 11*). Credem că „fiecare artist trebuie să picteze în natură, deoarece acolo predomină inspirația pentru muzică și pictură care te provoacă la creație. Dacă un artist nu pictează pământul, țăranii și cerul, nu va găsi mișcarea spre univers. Lucrul în plein-air testează artistul, punându-i la încercare capacitățile perceptiv-vizuale ale culorii, luminii vibrante și umbrei” [4]. Alegerea subiectului și modului de interpretare a naturii este individuală și atestă caracterul, temperamentul și măiestria pictorului.

Din cele expuse menționăm că tehnica picturii în ulei realizată pe suport din pânză cu ajutorul cuțitului de paletă include experiența precedentă a artistului plastic, cât și capacitatea sa de a percepe vizual natura/mediul înconjurător, care se manifestă în formă de reprezentări și cunoștințe, dezvoltate prin diverse procese și fenomene psihice, precum gândirea, limbajul, sentimentul, voința, propriile interese etc., care certifică nivelul de educație și cultură atins, cât și practicarea/exersarea continuă a acestor valori ale personalității artistului plastic.

Concluzii

Studiul picturii realizat cu cuțitul de paletă în plein-air oferă libertatea de a lucra într-un mod spontan și autentic prin observarea directă a subiectului și capacitatea artistului plastic de a aborda în mod diferit și inegal o operă de artă, în funcție de timpul – spațiul – modalitatea – finalitatea proprie, ceea ce duce la unitatea valorii estetice, formând o viziune artistică originală, care dezvoltă competențe tehnice și estetice ce abordează toate aspectele conceptului artistic și stilistic al tabloului, de la elaborare, până la transpunerea în material.

Capacitatea artistului plastic de a percepe vizual mediul înconjurător facilitează alegerea manierei de lucru, a stilisticii și rezolvării creative la realizarea lucrărilor/picturilor. Efectul afectiv-vizual produs de mediul înconjurător asupra artistului plastic aflat în plein-air contribuie la crearea din același loc, dar în diferite perioade și stări ale anotimpului, a mai multor variante picturale, dezvoltând spiritul de observație și imaginația artistică; ajută la valorificarea diferențierii raporturilor cromatice folosite într-o lucrare vizuală, care constă în găsirea cu pricepere a rezolvării grafice picturale ce predomină clar ideea de elucidare a concepției determinate cu o anumită tematică; accentuează necesitatea cercetării complexe a dezvoltării percepției vizuale în interacțiune cu dezvoltarea priceperilor de interpretare și creative în coeziune cu abilitatea și observația.

Prin socializarea conștiinței artistului plastic asupra studiului în *plein-air* și anume realizarea picturilor cu cuțitul de paletă, se poate atinge gradul superior de conștientizare și de manifestare în autodeterminarea profesională, în formularea conștientă a idealurilor de viață artistico-estetice și sociale.

Referințe bibliografice

1. JABINSCHI, Ion. Salvagardarea panoului din mozaic „Arta (Atributele artei)”, autor Mihai Burea: atribut de valorificare a patrimoniului cultural național. *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2022, nr.1 (42), pp. 98–104. ISSN 2345-1408.
2. JABINSCHI, Ion. Impactul perceptiv vizual al operei de artă monumentală mozaicală. *Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică*. 2022, nr.2 (43), pp. 131–135. ISSN 2345-1408.
3. PÂSLARU, Vl. *Prolegomene pentru o didactică a artei*. Chișinău: Pro Libra, 2017. ISBN 978-9975-4371-5-8.
4. Ghid practică pentru pictură în aer liber. PictorShop. Blog post. 2021-12-20. Disponibil: <https://www.pictorshop.ro/blog/ghid-pictura-aer-liber/> [accesat 2025-03-24].
5. PÂSLARU, Vl. *Epistemele educației moderne: reactualizate, reeditare*. Chișinău: Pontos, 2023. ISBN 978-99-75-72-708-3.
6. TĂTARU, N. Ștefan Coman, artistul îndrăgostit de plein-air. *Timpul*. 2011-12-22. Disponibil: <https://timpul.md/articol/stefan-coman-artistul-indragostit-de-plein-air-28895.html> [accesat 2022-04-07].

Manuscris primit la 20.08.2025. Acceptat pentru publicare la 21.10.2025³.

3 Acest articol este distribuit sub licența Creative Commons Attribution–NonCommercial–NoDerivatives 4.0 International.